

Antoine de Saint-Exupéry

Γῆ τῶν ἀνθρώπων

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Βάιος Λιαπῆς

ΕΠΙΜΕΤΡΟ

Λίζυ Τσιριμώκου

"Οαση

Σᾶς εἶπα τόσα καὶ τόσα γιὰ τὴν ἔρημο· ἔχω νὰ σᾶς πῶ κι ἄλλα, μὰ θέλω πρῶτα νὰ σᾶς μιλήσω γιὰ μιὰν ὄαση. Ἡ ὄαση ποὺ μοῦ ἔρχεται τώρα στὸ μυαλὸ δὲν εἶναι χαμένη στὰ βάθη τῆς Σαχάρας. Μὰ ἓνα ἀπὸ τὰ θαύματα τοῦ ἀεροπλάνου εἶναι πῶς σὲ βυθίζει κατευθεῖαν στὴν καρδιά τοῦ μυστηρίου. Γίνεσαι βιολόγος ποὺ μελετᾷ, πίσω ἀπ' τὸ φινιστρίνι, τὴν ἀνθρώπινη μυρμηγκοφωλιά· παρατηρεῖς μὲ πέτρινη καρδιά κεῖνες τὶς πόλεις, σπαρμένες μὲς στὶς πεδιάδες, ποὺ ἀπ' τὸ κέντρο τους ἐξακτινώνονται οἱ δημοσιῆς καὶ τὶς τρέφουν, σὰν ἀρτηρίες, μὲ τὸν χυμὸ τῶν κάμπων. Μὰ τότε τρεμοπαίζει ἡ βελόνα στὸ μανόμετρο, κι ἐκείνη ἢ πράσινη τούφα κάτω χαμηλὰ γίνεσαι δλόκληρο σύμπαν. Σὲ κρατεῖ αἰχμάλωτό της μιὰ γωνίτσα χορτάρι σ' ἓνα κοιμισμένο δασάκι.

Τὸ μέτρο τῆς ἀπομάκρυνσης δὲν εἶναι ἡ ἀπόσταση. Τὸ τοιχάκι τοῦ κήπου μας μπορεῖ νὰ κρύβει πιὸ πολλὰ μυστικά ἀπὸ τὸ Σινικὸ Τεῖχος, καὶ τὴν ψυχὴ ἐνὸς μικροῦ κοριτσιοῦ τὴν προστατεύει ἢ σιωπὴ πιὸ καλὰ ἀπ' ὅ,τι προστατεύει ἢ παχιὰ ἄμμος μιὰν ὄαση τῆς Σαχάρας.

Θὰ διηγηθῶ ἓναν σύντομο σταθμὸ ποὺ ἔκανα μὲ τὸ ἀεροσκάφος σὲ κάποιον μέρος τοῦ κόσμου. Ἦτανε κοντὰ

στην Κονκόρδια, στην Ἀργεντινή, μὰ θὰ μπορούσε νὰ ἦταν ὅπουδῆποτε ἄλλοῦ: τὸ μυστήριο ἀπλώνεται παντοῦ.

Εἶχα προσγειωθεῖ σ' ἓνα χωράφι καὶ δὲν μοῦ περνοῦσε κὰν ἅπ' τὸ μυαλὸ πὼς σὲ λίγο θὰ ζοῦσα ἓνα παραμῦθι. Μὲ εἶχε περιμαζέψει ἓνα ἥσυχο ζευγάρι μὲ τὴν παλιά τους Φόρντ· μήτε ἐκεῖνοι μήτε τὸ ἀμάξι τους εἶχανε τίποτα τὸ ἰδιαίτερο.

— Θὰ μείνετε σπίτι μας ἀπόψε...

Ἄλλὰ σὲ μιὰ στροφή τοῦ δρόμου σχηματίστηκε μπροστά μου, κάτω ἅπ' τὸ φεγγαρόφωτο, μιὰ συστάδα δέντρα καί, πίσω ἅπ' τὰ δέντρα, ἓνα σπίτι. Τί παράξενο σπίτι! Κοντόχοντρο, βαρυκόκαλο, σχεδὸν σὰν φρούριο. Ἐνα κάστρο τοῦ θρύλου πού, μόλις διάβαινες τὸ πρόπυλὸ του, σοῦ χάριζε ἓνα καταφύγιο εἰρηνικό, ἀσφαλὲς καὶ προστατευμένο, ἴδιο μοναστήρι.

Φανήκανε τότε δυὸ κοπελίτσες. Μὲ κοίταξαν μὲ σοβαρὸ βλέμμα, σὰν δυὸ κριτὲς πού φύλαγαν τὸ κατώφλι κάποιου ἀπαγορευμένου βασιλείου: ἡ πιὸ μικρὴ σούφρωσε τὰ χεῖλια της καὶ χτύπησε τὸ ἔδαφος μ' ἓνα χλωρὸ κλαρί· ἔπειτα, ἀφοῦ ἔγιναν οἱ συστάσεις, μοῦ ἄπλωσαν τὸ χέρι τους δίχως νὰ ποῦν λέξη, μ' ἓνα ὕφος περιεργῆς ἀψηφισιᾶς, κι ἐξαφανίστηκαν.

Ἄλλα αὐτὰ μὲ διασκέδαζαν ἀλλὰ καὶ μὲ γοήτευαν. Ἦταν ἀπλά, ἀθόρυβα καὶ κλεφτά, σὰν τὴν πρώτη λέξη ἐνὸς μυστικοῦ.

— Ἐ, εἶναι ἀγριμάκια, εἶπε ἀπλά ὁ πατέρας τους.

Καὶ μπήκαμε μέσα.

Στὴν Παραγουάη μοῦ ἄρεσε ἐκεῖνο τὸ εἰρωνικὸ χορ-

ταράκι που ξεμουτίζει μέσα απ' τὰ πλακόστρωτα τῆς πρωτεύουσας: ἔρχεται σταλμένο απ' τὸ παρθένο δάσος, τὸ ἀόρατο μὰ διαρκῶς παρόν, γιὰ νὰ δεῖ ἂν ἡ πόλη εἶναι ἀκόμα στὰ χέρια τῶν ἀνθρώπων, γιὰ νὰ ἐλέγξει μήπως ἤρθε ἡ ὥρα νὰ ταρακουνήσει λιγάκι ὅλες αὐτὲς τὶς πέτρες. Μοῦ ἄρεσε ἐκεῖνο τὸ ρήμαγμα, που ἦταν ὡστόσο ἡ ἔκφραση ἐνὸς ὑπέρμετρου πλούτου. Μὰ ἐδῶ πέρα ἔμεινα ἄφωνος ἀπὸ θαυμασμό.

Διότι ὅλα ἐδῶ ἦταν ρημαγμένα, ἀλλὰ μ' ἓναν τρόπο ἀξιολάτρευτο, ὅπως ἓνα γέρικο δέντρο σκεπασμένο μὲ λειχῆνες, που ὁ χρόνος τοῦ ἔχει ραγίσει λίγο τὸν κορμό, ἢ ὅπως ἓνα ξύλινο παγκάκι ὅπου πᾶνε καὶ κάθονται οἱ ἐρωτευμένοι ἐδῶ καὶ δέκα γενιές. Ἡ ξύλινη ἐπένδυση τῶν τοίχων ἦτανε φθαρμένη, τὰ κουφώματα φαγωμένα, οἱ καρέκλες σαραβαλιασμένες. Μὰ κι ἂν δὲν ἐπιδιόρθωναν τίποτα, ὡστόσο καθάριζαν τὰ πάντα μὲ ζέση. Ὅλα ἦτανε πεντακάθαρα, κερωμένα, ἀστραφτερά.

Τὸ σαλόνι εἶχε μιὰν ὄψη ὅλο ἔνταση, σὰν ρυτιδωμένη γερόντισσα. Τὰ θαύμαζα ὅλα – τὶς ραγισματιῆς στοὺς τοίχους, τὰ σκασίματα στὸ ταβάνι καί, πάνω απ' ὅλα, τὸ σανιδένιο πάτωμα, που ἄλλοῦ βούλιαζε κι ἄλλοῦ ἔτρεμε, σὰν ξύλινο γεφυράκι, μὰ παντοῦ γυαλισμένο, βερνικωμένο, στιλβωμένο. Παράξενο σπίτι: δὲν ἔδειχνε καθόλου παραμελημένο, δὲν φανέρωνε καμιὰν ἀδιαφορία: ἀντίθετα, ὅλα ἀπέπνευαν ἓναν σεβασμὸ ἄνευ προηγούμενου. Κάθε χρόνος που περνοῦσε αὐξαινε, ὡς φαίνεται, τὴ χάρη του, ἔκανε ἀκόμα πιὸ πολὺπλοκη τὴν ὄψη του, θέρμαινε κι ἄλλο τὴ φιλικὴ ἀτμόσφαιρά του, ἀλλὰ καὶ ἔκανε

ἀκόμα πιὸ ἐπικίνδυνο τὸ ταξίδι ποὺ ἔπρεπε νὰ ἀποτολμήσει κανεὶς γιὰ νὰ περάσει ἀπὸ τὸ σαλόνι στὴν τραπεζαρία.

— Προσοχή!

Ἦτανε μιὰ τρύπα. Μοῦ τόνισαν πὼς δὲν ἦταν δύσκολο νὰ σπάσω τὸ πόδι μου σὲ μιὰ τέτοια τρύπα. Γι' αὐτὴ τὴν τρύπα δὲν ἔφταιγε κανεὶς: ἦταν ἔργο τοῦ χρόνου. Θύμιζε μεγάλο φεουδάρχη ἐτούτη ἡ ἡγεμονικὴ περιφρόνηση γιὰ τὶς δικαιολογίες. Δὲν μοῦ ἔλεγαν: «Μποροῦμε νὰ τὶς κλείσουμε τὶς τρύπες, εἴμαστε πλούσιοι, ἀλλά...». Οὔτε καὶ μοῦ ἔλεγαν —κι ἂς ἦταν ἀλήθεια— «Τὸ ἔχουμε νοικιάσει ἀπὸ τὴν πόλη γιὰ τριάντα χρόνια. Ἐκεῖνοι πρέπει νὰ κάνουν τὶς ἐπισκευές. Μὰ πεισμώνουμε κι ἐμεῖς κι ἐκεῖνοι...». Δὲν καταδέχονταν τὶς ἐξηγήσεις, κι αὐτὴ τους ἦ ἄνεση μὲ μάγευε. Τὸ πιὸ πολὺ ποὺ μοῦ εἶπαν ἦταν:

— Ἔ, εἶναι λιγάκι σαραβαλιασμένο...

Μὰ τὸ εἶπανε σὲ τόνο τόσο ἐλαφρό, ποὺ ἄρχισα νὰ ὑποψιάζομαι πὼς οἱ φίλοι μου δὲν τὸ ἔπαιρναν καὶ πολὺ ἐπὶ πόνου. Φαντάζεστε ἓνα συνεργεῖο ἀπὸ χτίστες, ξυλουργούς, ἐπιπλοποιοὺς, σοβατζῆδες ν' ἀραδιάζουν σ' ἓνα τέτοιο παρελθὸν τὰ βέβηλα ἐργαλεῖα τους καὶ μέσα σὲ ὀχτῶ μέρη νὰ σᾶς ξαναφτιάχνουν τὸ σπίτι ἔτσι ποὺ νὰ μὴν τὸ ἀναγνωρίζετε, ἔτσι ποὺ νὰ νιώθετε μέσα του σὰν ξένοι; Ἔνα σπίτι δίχως μυστήρια, δίχως κρυφές ἐσοχές, δίχως καταπακτὲς κάτω ἀπ' τὰ πόδια σας, δίχως πατάρια — καὶ τι σὰν αἶθουσα ἀναμονῆς κάποιου δημαρχείου;

Ἦταν ὅ,τι πιὸ φυσικὸ νὰ ἐξαφανιστοῦν οἱ κοπελίτσες μέσα σ' αὐτὸ τὸ σπίτι, τὸ γεμάτο κρυψῶνες. Φαντάσου

πῶς θὰ ἦταν οἱ σοφίτες, ὅταν τὸ σαλόνι ἀπὸ μόνο του εἶχε ἤδη τὰ πλοῦτη μιᾶς σοφίτας! Ὅταν ἤδη μάντευε κανεὶς ὅτι κι ἀπὸ τὸ τελευταῖο μισάνοιχτο ντουλαπάκι θὰ ξεχύνονταν δεσμίδες κιτρινισμένα γράμματα, λογαριασμοὶ τοῦ προπάππου, κλειδιὰ πιὸ πολλὰ ἀπὸ τὶς κλειδωνιές τοῦ σπιτιοῦ, πὺ κανένα τους ἀσφαλῶς δὲν θὰ ταίριαζε σὲ καμιά τους. Κλειδιὰ ἐξαισίως ἄχρηστα, πὺ ἀφήνουν τὸ μυαλὸ ἐκθαμβο καὶ τὸ κάνουν νὰ ὄνειρεύεται ὑπόγεια περάσματα, θαμμένα σεντούκια, χρυσὲς λίρες.

— Θέλετε νὰ περάσουμε στὸ τραπέζι;

Κινήσαμε γιὰ τὴν τραπεζαρία. Ἀπὸ τὸ ἓνα δωμάτιο στὸ ἄλλο, ἀνάσaina, διάχυτη παντοῦ σὰν λιβάνι, αὐτὴ τὴ μυρωδιὰ τῆς παλιᾶς βιβλιοθήκης, πὺ ἀξίζει ὅσο ὅλα τ' ἀρώματα τοῦ κόσμου. Καὶ πάνω ἀπ' ὅλα μοῦ ἄρεσε πὺ κουβαλοῦσαν μαζὶ τους τὶς λάμπες. Λάμπες ἀληθινές, βαριές, πὺ τὶς μετέφεραν ἀπὸ τὸ ἓνα δωμάτιο στὸ ἄλλο, ὅπως στὸ πιὸ βαθὺ παρελθὸν τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας, καὶ πὺ ἀνάδευαν στὴν ἐπιφάνεια τῶν τοίχων ἴσκιους θαυμαστούς. Ὅταν τὶς σήκωναν, ἀναδύονταν ἀνθοδέσμες φῶς καὶ μαῦρα φοινικόφυλλα. Ἐπειτα, ὅταν πια τὶς ἀπίθωναν στὴ θέση τους, σταθεροποιοῦνταν οἱ ζῶνες τοῦ φωτὸς καὶ τὸ πελώριο ταμίευμα τῆς νύχτας ὀλόγυρά τους, ὅπου ἔτριζαν τὰ ξύλα.

Οἱ δύο κοπελίτσες ἐμφανίστηκαν ξανά, τὸ ἴδιο μυστήρια, τὸ ἴδιο σιωπηλά, ὅπως εἶχαν ἐξαφανιστεῖ. Κάθισαν στὸ τραπέζι σοβαρὲς-σοβαρές. Εἶχανε τὸ δίχως ἄλλο ταῖσει τὰ σκυλιά τους, τὰ πουλιά τους, εἶχαν ἀνοίξει τὰ παρθύρια τους στὴ λαμπρὴ νυχτιὰ καὶ εἶχαν ὀσφρανθεῖ τὸ

ἄρωμα τῶν φυτῶν στὸν βραδινὸν ἀέρα. Τώρα, ξεδιπλώνοντας τὴν πετσέτα τους, μὲ παρατηροῦσαν μὲ τὴν ἄκρη τοῦ ματιοῦ, ἐπιφυλαχτικά, κι ἀναρωτιόντουσαν ἂν ἔπρεπε νὰ μὲ κατατάξουν στὰ ζῶα τοῦ σπιτιοῦ. Διότι εἶχαν ἐπίσης μιὰν ἰγκουάνα, μιὰ μαγκούστα,²¹ μιὰν ἀλεπού, ἕναν πίθηκο καὶ κάμποσες μέλισσες. Ὅλα αὐτὰ ζοῦσαν ἀνάκατα καὶ τὰ πήγαιναν μιὰ χαρὰ μεταξύ τους, φτιάχνοντας ἔτσι ἕναν καινούργιο παράδεισο ἐπὶ τῆς γῆς. Οἱ κοπελίτσες εἶχανε κράτος κι ἐξουσία πάνω σ' ὅλα τὰ ζῶα τῆς πλάσης, τὰ μάγευαν μὲ τὰ χεράκια τους, τὰ τσίζαν, τὰ πότιζαν καὶ τοὺς ἔλεγαν ἱστορίες, ποὺ τὶς ἄκουγαν ὅλα τους προσεχτικά, ἀπὸ τὴ μαγκούστα μέχρι τὶς μέλισσες.

Κι ἐγὼ περίμενα πὼς αὐτὲς οἱ δύο ζωηρὲς κοπελίτσες θὰ ἐπιστράτευαν ὅλο τὸ κριτικὸ τους πνεῦμα καὶ ὅλη τους τὴν ὀξυδέρκεια προκειμένου νὰ καταλήξουν σὲ μιὰν ἀκαριαία, μυστικὴ καὶ ἀμετάκλητη ἐτυμηγορία γιὰ τὸν ἄντρα ποὺ καθόταν ἀπέναντί τους. Ὅταν ἤμουν παιδί, ἔτσι βαθμολογοῦσαν οἱ ἀδελφές μου τοὺς καλεσμένους ποὺ τιμοῦσαν γιὰ πρώτη φορὰ τὸ τραπέζι μας. Κι ὅποτε ἔκανε κοιλιά ἢ συζήτηση, ἀκουγες ἄξαφνα, μὲς στὴ σιωπὴ, νὰ ἀντηχεῖ ἕνα: «Ἐντεκα!» ποὺ τὴ γοητεία του δὲν τὴν ἐνιωθε κανεὶς ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἀδελφές μου κι ἐμένα.

Οἱ ἀναμνήσεις μου ἀπὸ τὸ παιχνίδι αὐτὸ μὲ ἀνησυχοῦσαν κάπως. Καὶ μ' ἐνοχλοῦσε ἀκόμα περισσότερο ποὺ ἐνιωθα τὶς δικαστίνες μου τόσο ἐνημερωμένες. Ἦξεραν νὰ ξεχωρίζουν τὰ πονηρὰ ζῶα ἀπὸ τὰ ἀθῶα, καταλάβαιναν ἀπὸ τὴν περπατησιά της ἂν ἡ ἀλεπού τους εἶχε ὄρεξη

για παρέα ή όχι και είχαν βαθιά γνώση κάθε εσωτερικής κίνησης.

Μου άρεσε τὸ κοφτερό τους βλέμμα και οἱ ἀνυπόκριτες ψυχούλες τους, μὰ θὰ προτιμοῦσα νὰ ἔβρισκαν ἄλλο παιχνίδι. Κι ὅμως, ἀπὸ ἕναν ἐλεεινὸ φόβο για τὸ «ἔντεκα», τοὺς ἔδινα τὸ ἀλάτι, τοὺς ἔβαζα κρασί, ἀλλὰ ὅταν σήκωνα τὸ βλέμμα, ξανάβλεπα στὰ πρόσωπά τους τὴν ἥπια σοβαρότητα τοῦ ἀδέκαστου κριτῆ.

Ἀκόμα και ἡ κολακεία θὰ ἦταν μάταιη: δὲν ἤξεραν τί θὰ πεῖ ματαιοδοξία. Ἦξεραν ὅμως τὴν ὠραίαν ὑπεροψία, και εἶχαν για τὸν ἑαυτό τους, χωρὶς διόλου βοήθεια ἀπὸ μένα, πιὸ μεγάλην ἰδέα ἀπ' ὅ,τι θὰ τολμοῦσα ποτὲ νὰ ἐκφράσω ἐγὼ μὲ λόγια. Δὲν μου περνοῦσε κὰν ἀπ' τὸ μυαλὸ νὰ ἐκμεταλλευτῶ τὸ ἐπάγγελμά μου για νὰ κερδίσω κάποιαν αἴγλη, γιατὶ εἶναι τρομερὰ παράτολμο νὰ σκαρφλώσεις στὰ πιὸ ψηλὰ κλαδιὰ ἑνὸς πλατάνου μόνο και μόνο για νὰ δεῖς ἂν ἔβγαλαν φτερὰ τὰ πουλάκια στὴ φωλιὰ ἢ για νὰ πεῖς καλημέρα στοὺς φίλους σου.

Και κεῖνες οἱ δύο βουβὲς νεράιδες συνεχίζαν νὰ ἐπιτηροῦν τὸ φαγητό μου μὲ τόση προσοχή, και ἐγὼ συναντοῦσα τὸ λαθραῖο βλέμμα τους τόσο συχνά, ποὺ ἔπαψα πιὰ νὰ μιλάω. Γίνηκε τότε σιωπὴ, και ὅσο βάστηξε τούτη ἡ σιωπὴ, κατιτὶ σφύριζε ἐλαφρὰ πάνω στὸ σανιδένιο πάτωμα, θροῖζε κάτω ἀπ' τὸ τραπέζι, και ἔπειτα σῶπασε. Σήκωσα τὸ βλέμμα μου ἀπορημένος. Τότε ἡ μικρότερη ἀδελφή, ἱκανοποιημένη ἀσφαλῶς ἀπὸ τὴν ἐξέτασή της ἀλλὰ θέλοντας νὰ μὲ δοκιμάσει και στὴ λυδία λίθο ποὺ κρατοῦσε για τὸ τέλος, καθὼς δάγκωνε τὸ ψωμὶ μὲ τ' ἄγρια δον-

τάκια της, μοῦ ἐξήγησε ἀπλά, μὲ μιὰν εἰλικρίνεια ποὺ εἶχε βεβαίως σκοπὸ ν' ἀφήσει ἄφωνο ἐμένα τὸν βάρβαρο (ἂν ὑποθέσουμε ὅτι αὐτὸ ἦμουν):

— Εἶναι οἱ ὀχιές.

Καὶ σώπασε, εὐχαριστημένη, σὰν νὰ ἦταν ὑπεραρκετὴ ἡ ἐξήγηση αὐτὴ γιὰ ὅποιον εἶχε στοιχειώδη νοημοσύνη. Ἡ ἀδελφὴ της μοῦ ἔριξε ἀστραπιαῖα μιὰ ματιὰ γιὰ νὰ δεῖ ποιά θὰ ἦταν ἡ πρώτη μου ἀντίδραση, κι ἔπειτα οἱ δύο τους ἔσκυψαν πάνω ἀπ' τὸ πιάτο τους, μὲ τὴν πιὸ γλυκιὰ καὶ τὴν πιὸ ἀθῶαν ἔκφραση τοῦ κόσμου.

— Ἄ, μάλιστα!... Εἶναι οἱ ὀχιές...

Αὐτὰ τὰ λόγια μοῦ ξέφυγαν, ὅπως ἦταν φυσικό. Αὐτὸ τὸ πράγμα ποὺ εἶχε γλιστρήσει ἀνάμεσα στὰ πόδια μου, ποὺ μοῦ εἶχε ἀγγίξει τὶς κνήμες, ἦταν οἱ ὀχιές...

Εὐτυχῶς γιὰ μένα, χαμογέλασα. Αὐθόρμητα μάλιστα — εἰδαλλιῶς, οἱ μικρὲς θὰ τὸ εἶχανε μυριστεῖ. Χαμογέλασα γιὰτὶ εἶχα κέφια, γιὰτὶ κάθε λεπτὸ ποὺ περνοῦσε τὸ σπίτι αὐτὸ μοῦ ἄρесе στ' ἀλήθεια ὅλο καὶ πιὸ πολὺ· καὶ γιὰτὶ ἔνιωθα τὴν ἐπιθυμία νὰ μάθω πιὸ πολλὰ γιὰ τὶς ὀχιές. Ἡ μεγαλύτερη ἀδελφὴ ἔσπευσε νὰ μὲ βοηθήσει:

— Ἐχουν τὴ φωλιά τους σὲ μιὰ τρύπα κάτω ἀπ' τὸ τραπέζι.

— Κατὰ τὶς δέκα τὸ βράδυ γυρνᾶνε σπίτι τους, πρόσθεσε ἡ μικρότερη. Τὴν ἡμέρα βγαίνουν γιὰ κунήγι.

Ἦταν ἡ σειρά μου νὰ τὶς κοιτάξω μὲ τὴν ἄκρη τοῦ ματιοῦ. Ἡ πανουργία τους, τὸ σιωπηλὸ τους γέλιο πίσω ἀπ' τὸ ἀτάραχο πρόσωπο. Μὲ γέμιζε θαυμασμὸ ἡ ἡγεμονικὴ τους ἐξουσία...

Σήμερα, όνειρεύομαι. Όλα αυτά είναι πια μακρινά. Τί ν' απέγιναν άραγε οί δύο νεράιδες; Μάλλον θά έχουν παντρευτεί. Μά λές νά έχουν αλλάξει; Είται βαρύ πράγμα νά γίνεις μονοστιγμής από κορίτσι γυναίκα. Τί νά κάνουν άραγε στο καινούργιο σπιτικό τους; Νά έχουν άκόμα πάρε δώσε με τά ζιζάνια πού θρασομανοϋν και με τά φίδια; Κάποτε είχανε ζυμωθεϊ με κάτι συμπαντικό. Μά έρχεται μιá μέρα πού μέσα στο κορίτσι ξυπνάει ή γυναίκα κι όνειρεύεται νά βαθμολογήσει έπιτέλους κάποιον με δεκαενιά. Τό δεκαενιά, όσο νά πεϊς, έχει τó δικό του βάρος μες στα βάθη τής καρδιάς. Τότε έμφανίζεται κάποιος ήλίθιος. Για πρώτη φορά, τó κοφτερό βλέμμα λαθεύει και τόν βλέπει ζωγραφισμένον με ώραϊα χρώματα. Άν ό ήλίθιος άπαγγέλλει στιχάκια, τόν περνάνε για ποιητή. Νομίζουν πώς καταλαβαίνει από τρύπια πατώματα, νομίζουν πώς τού άρέσουν οί μαγκοϋστες. Νομίζουν πώς νιώθει κολακευμένος από τήν έμπιστοσύνη τής όχιαδς πού αναδεύεται κάτω άπ' τó τραπέζι ανάμεσα στα πόδια του. Και τότε τού χαρίζουν τήν καρδιά τους, πού είναι ένας άγριος κήπος – τή χαρίζουν σ' αυτόν, πού τού άρέσουν μονάχα τά φροντισμένα άλσύλλια. Και ό ήλίθιος παίρνει τήν πριγκίπισσα και τήν κάνει σκλάβα του.

Στήν καρδιά τῆς ἐρήμου

[...]

Εἶναι θαῦμα πού ζοῦμε ἀκόμα. Μὲ τὸν ἠλεκτρικὸ φακὸ στὸ χέρι, βαδίζω ἀνάδρομα πάνω στὰ ἴχνη πού ἄφησε τὸ ἀεροπλάνο στὸ ἔδαφος. Στὰ διακόσια πενήντα μέτρα ἀπὸ κεῖ πού σταμάτησε, συναντοῦμε κιόλας στραβωμένα σιδερικά καὶ λαμαρίνες πού σπάρθηκαν ὀλόγουρα, ὅσο τὸ σκάφος σερνότανε στὴν ἄμμο. Σὰν ξημερώσει, θὰ δοῦμε ὅτι πέσαμε, πλευρικά σχεδόν, πάνω στὴ ρίζα μιᾶς χαμηλῆς πλαγιᾶς, στὴν κορυφὴ κάποιου ἔρημου ὄροπεδίου. Στὸ σημεῖο τῆς πρόσκρουσης μιὰ γούρνα στὴν ἄμμο μοιάζει σὰν νὰ τὴν ἔσκαψε κάποιος ἀλέτρι. Τὸ σκάφος, χωρὶς νὰ τουμπάρει, σύρθηκε μὲ τὴν κοιλιά, σὰν ἐρπετὸ πού τινάζει κακόχολα τὴν οὐρά του πέρα δῶθε – μὲ ταχύτητα διακόσια ἐβδομήντα χιλιόμετρα τὴν ὥρα. Χρωστοῦμε μᾶλλον τὴ ζωὴ μας σ' αὐτὲς τὶς μαῦρες, ὀλοστρόγγυλες πέτρες πού κυλοῦν ἀνεμπόδιστες πάνω στὴν ἄμμο καὶ πού, καθὼς φαίνεται, μᾶς ἔστρωσαν ἕνα εἶδος κυλιόμενο χαλί.

Ὁ Πρεβὸ ἀποσυνδέει τοὺς συσσωρευτές, μήπως γίνει κανένα βραχυκύκλωμα κι ἀρπάξουμε φωτιά. Ἐγὼ ἀκουμ-

πάω με τὴν πλάτη στὸν κινητήρα καὶ συλλογιέμαι: γιὰ τέσσερις ὥρες κι ἓνα τέταρτο ποὺ κράτησε ἡ πτήση, με χτύπαγε ἓνας ἄνεμος με ταχύτητα πενήντα χιλιόμετρα τὴν ὥρα· εἶχα ταρακουνηθεῖ γιὰ τὰ καλὰ. Ἄν ὅμως ἄλλαξε στὸ μεταξὺ ὁ ἄνεμος ἀπὸ τότε ποὺ βγῆκε τὸ δελτίο καιροῦ, τρέχα γύρευε πρὸς τὰ ποῦ φύσαγε. Βρίσκομαι τώρα λοιπὸν μέσα σ' ἓνα τετράγωνο τετρακόσια ἐπὶ τετρακόσια χιλιόμετρα.

Ὁ Πρεβὸς ἔρχεται καὶ κάθεται δίπλα μου. Μοῦ λέει:

— Ἀπίστευτο ποὺ εἶμαστε ἀκόμα ζωντανοί...

Δὲν τοῦ ἀποκρίνομαι τίποτα καὶ δὲν νιώθω καμία χαρά. Μοῦ ἔχει ἔρθει μιὰ ἰδέα ποὺ κόβει βόλτες στὸ μυαλό μου καὶ με βασανίζει κάπως.

Παρακαλῶ τὸν Πρεβὸ ν' ἀνάψει τὸ φανάρι του, γιὰ νὰ τὸ ἔχω γιὰ σημάδι, κι ἀρχίζω νὰ περπατῶ ὀλοίσια με τὸν ἠλεκτρικό μου φακὸ στὸ χέρι. Κοιτάζω με προσοχὴ τὸ ἔδαφος. Προχωρῶ ἀργά, κάνω ἓνα μεγάλο ἡμικύκλιο, ἀλλάζω κατεύθυνση κάμποσες φορές. Χτενίζω τὴν ἄμμο με τὸ βλέμμα, σὰν νὰ ψάχνω κάποιο χαμένο δαχτυλίδι. Κάπως ἔτσι, πρὶν λίγη ὥρα, ἔψαχνα ἀπὸ ψηλὰ μήπως ξεκρίνω κάποια λάμψη στὸ ἔδαφος. Προχωρῶ μὲς στὸ σκοτάδι ὀλοένα, σκυμμένος πάνω ἀπὸ τὸν φωτεινὸ δίσκο ποὺ κουβαλῶ μαζὶ μου. Ὅπως τὸ ὑποψιαζόμουνα... ὅπως τὸ ὑποψιαζόμουνα... Ξαναγυρίζω χωρὶς βιασύνη στὸ ἀεροπλάνο. Κάθομαι κοντὰ στὴν καμπίνα καὶ πέφτω σὲ περισυλλογὴ. Ἀναζητοῦσα κάποια ἐλπίδα μὰ δὲν τὴν ἔβρισκα. Ἀναζητοῦσα κάποιο σημάδι ζωῆς, μὰ ἡ ζωὴ δὲν μοῦ ἔδινε κανένα σημάδι.

— Πρεβό, δὲν βρῆκα μῆτε ἓνα χορταράκι...

Ὁ Πρεβό δὲν λέει τίποτα· δὲν ξέρω ἂν μὲ κατάλαβε. Θὰ τὸ ξανακουβεντιάσουμε ὅταν σηκωθεί ἡ αὐλαία, μὲ τὸ φῶς τῆς μέρας. Τὸ μόνο ποὺ νιώθω εἶναι μιὰ μεγάλη κούραση· σκέφτομαι: «Γύρω στὰ τετρακόσια χιλιόμετρα μακριά, μέσα στὴν ἔρημο!...». Ἄξαφνα πετάγομαι ὄρθιος:

— Τὸ νερό!

Οἱ δεξαμενὲς τῶν καυσίμων καὶ τοῦ λαδιοῦ ἔχουν σμπαραλιαστεῖ. Τὸ ἴδιο καὶ τὰ ἀποθέματα τοῦ νεροῦ. Τὰ ἤπιε ὅλα ἡ ἄμμος. Βρίσκουμε μισὸ λίτρο καφὲ στὸν πάτο ἀπὸ ἓνα θερμὸς θρυμματισμένο, ἓνα τεταρτάκι ἄσπρο κρασί στὸν πάτο ἀπὸ ἓνα ἄλλο. Τὰ φιλτράρουμε καὶ τὰ δύο κι ὕστερα τὰ σμίγουμε. Βρίσκουμε καὶ λίγο σταφύλι κι ἓνα πορτοκάλι. Κάνω λογαριασμοὺς στὸ μεταξὺ: «Σὲ πέντε ὧρες πορεία, κάτω ἀπ' τὸν ἥλιο, καταμεσῆς τῆς ἐρήμου, θὰ μᾶς τελειώσουν οἱ προμήθειες...».

Μπαίνουμε στὴν καμπίνα γιὰ νὰ περιμένουμε τὸ φῶς τῆς μέρας. Ἐγὼ ξαπλώνω, θὰ πέσω γιὰ ὕπνο. Καθὼς ἀποκοιμιέμαι, κάνω τὸν ἀπολογισμό τῆς περιπέτειάς μας: δὲν ἔχουμε ιδέα ποῦ βρισκόμαστε. Ἀπὸ ὑγρὰ δὲν ἔχουμε οὔτε ἓνα λίτρο. Ἄν εἴμαστε λίγο πολὺ πάνω στὴν εὐθεία Βεγγάζη-Κάιρο, θὰ μᾶς βροῦν σὲ ὀχτῶ μέρες, στὴν καλύτερη περίπτωση, καὶ τότε θὰ εἶναι πολὺ ἀργά. Κι ἂν πάλι ἔχουμε ξεμακρύνει ἀπὸ τὴν εὐθεία, τότε θὰ μᾶς βροῦνε σ' ἕξι μῆνες. Κι ἂς μὴν περιμένουμε νὰ μᾶς σώσει κανένα ἀεροπλάνο: θὰ ἔχουν τρεῖς χιλιάδες χιλιόμετρα ἔκταση νὰ χτενίσουν.

— Ἄχ, κρίμα... μοῦ λέει ὁ Πρεβό.

— Τί κρίμα;

— Πού δὲν τελειώσαμε μιὰ καὶ καλή!...

Ἄς μὴν τὰ παρατήσουμε τόσο νωρίς, ώστόσο. Ὁ Πρεβὸ κι ἐγὼ συνερχόμαστε λίγο-λίγο. Δὲν πρέπει νὰ μᾶς ξεφύγει ἡ εὐκαιρία, ὅσο ἀπίθανη κι ἂν εἶναι: ἴσως ἀπὸ θαῦμα νὰ μᾶς σώσει κάποιον ἀεροπλάνο. Οὔτε καὶ πρέπει νὰ μείνουμε ἐδῶ πού εἴμαστε: λίγο πιὸ κάτω μπορεῖ νὰ βρίσκεται κάποια ὄαση. Σήμερα θὰ περπατήσουμε ἀπ' τὸ πρωὶ ὡς τὸ βράδυ. Καὶ θὰ ξαναγυρίσουμε στὸ σκάφος. Καὶ πρὶν νὰ φύγουμε, θὰ γράψουμε μὲ μεγάλα γράμματα πάνω στὴν ἄμμο τὸν προορισμό μας.

Μ' αὐτὲς τίς σκέψεις λοιπὸν κουλουριάζομαι κι ἐτοιμάζομαι νὰ κοιμηθῶ μέχρι τὸ πρωί. Καὶ εἶμαι πανευτυχῆς πού μὲ παίρνει ὁ ὕπνος. Ἡ κούραση μὲ τυλίγει, καὶ νιώθω γύρω μου μιὰ πολλαπλὴ παρουσία. Δὲν εἶμαι μόνος στὴν ἔρημο, στὸ μισοῦπνι μου κατοικοῦν φωνές, ἀναμνήσεις καὶ ψιθουριστὰ μυστικά. Δὲν διψῶ ἀκόμα, νιώθω καλά, παραδίνομαι στὸν ὕπνο ὅπως σὲ μιὰ περιπέτεια. Ἡ πραγματικότητα ὑποχωρεῖ μπροστὰ στὸ ὄνειρο...

᾽Ω! Τὰ πράγματα ἦταν πολὺ διαφορετικὰ ὅταν ξημέρωσε!

4

Τὴν ἀγάπησα πολὺ τὴ Σαχάρα. Ἔχει τύχει νὰ περάσω νύχτες ὀλόκληρες στὶς περιοχὲς τῶν ἀνυπόταχτων φυλῶν. Ἔχει τύχει νὰ ξυπνήσω μὲς στὴν ἀπλωσιὰ τὴν ξανθὴ τῆς ἐρήμου, ὅπου ὁ ἄνεμος λαξεύει κύματα σὰν τῆς θά-

λασσας. Ἐχει τύχει νὰ κοιμηθῶ κάτω ἀπ' τὸ φτερό τοῦ ἀεροπλάνου μου περιμένοντας βοήθεια. Μὰ δὲν ἦτανε καθόλου τὸ ἴδιο.

Βαδίζουμε πάνω σὲ πλαγιὲς κυρτῶν λόφων. Παντοῦ ἄμμος, ποὺ τὴ σκεπάζει ὀλότελα ἓνα σκέτο στρῶμα ἀπὸ μαῦρα, ἀστραφτερὰ βότσαλα. Μεταλλικὰ λέπια, θαρρεῖς: οἱ θόλοι τριγύρω μας ἀστράφτουν ὅλοι τους σὰν πανοπλίες. Πέσαμε καταμεσῆς σ' ἓναν κόσμο ἀπὸ μέταλλο. Εἴμαστε κλεισμένοι σ' ἓνα τοπίο ἀπὸ σίδηρο.

Μὲ τὸ ποὺ σκαρφαλώνουμε τὴν πρώτη κορφή, βλέπουμε πρὸ πέρα μιὰν ἄλλη παρόμοια, ἀστραφτερὴ καὶ μαύρη. Βαδίζουμε σέρνοντας τὰ πόδια μας πάνω στὴ γῆ, γιὰ νὰ χαράξουμε ἓνα μονοπάτι ποὺ ἀργότερα θὰ μᾶς ξαναφέρει πίσω. Προχωροῦμε μὲ τὸν ἥλιο κατάματα. Εἶναι τελείως παράλογο ποὺ ἀποφάσισα νὰ πάρω κατεύθυνση ἀνατολικά, ἀφοῦ τὰ πάντα –τὸ μετεωρολογικὸ δελτίο, ἡ διάρκεια τῆς πτήσης– δείχνουν πὼς ἔχω περάσει τὸν Νεῖλο. Ὅταν ὅμως ἔκανα γιὰ λίγο πὼς πάω δυτικά, ἔνιωσα ἓνα πλάκωμα ποὺ δὲν μποροῦσα νὰ τὸ ἐξηγήσω. Ἔτσι ἀποφάσισα τὰ δυτικὰ νὰ τὰ ἀναβάλω γιὰ αὔριο. Καὶ ἐγκατέλειψα, προσωρινά, τὴν ιδέα νὰ τραβήξω βόρεια, παρόλο ποὺ ἤξερα ὅτι πρὸς τὰ κεῖ εἶναι ἡ θάλασσα. Τρεῖς μέρες ἀργότερα, ὅταν θ' ἀποφασίσουμε, σ' ἓνα εἶδος παραλήρημα, νὰ παρατήσουμε μιὰ καὶ καλὴ τὸ σκάφος καὶ νὰ τραβήξουμε ἴσια μπροστὰ μέχρι νὰ σωριαστοῦμε, πάλι κατεύθυνση ἀνατολικά θὰ πάρουμε. Γιὰ τὴν ἀκρίβεια, ἀνατολικά-βορειοανατολικά. Ἦτανε κι αὐτὸ ἐνάντια σὲ κάθε λογικῆ, ἐνάντια σὲ κάθε ἐλπίδα. Κι ὅταν πιά θὰ μᾶς

σώσουν, θὰ διαπιστώσουμε πώς, ἂν εἶχαμε πάρει ἄλλη κατεύθυνση, θὰ πηγαίναμε καλιὰ μας, γιατί τραβώντας πρὸς τὰ βόρεια δὲν θὰ καταφέραμε, ἀπὸ τὴν ἐξάντληση, νὰ φτάσουμε στὴ θάλασσα. Ὅσο παράλογο κι ἂν μοῦ φαίνεται, σήμερα πιά ἔχω τὴν ἐντύπωση ὅτι, μὴν ἔχοντας καμὴν ἔνδειξη πού θὰ μπορούσε νὰ ἐπηρεάσει τὴν ἀπόφασή μας, διάλεξα τούτη τὴ συγκεκριμένη κατεύθυνση μόνο καὶ μόνο ἐπειδὴ ἔτσι εἶχε σωθεῖ ὁ φίλος μου ὁ Γκιγιωμέ στις Ἄνδεις, ὅπου τὸν ἀναζητοῦσα μέρες ὀλόκληρες. Ἡ κατεύθυνση αὐτή, μ' ἓνα συγκεκριμένο τρόπο, εἶχε γίνεϊ γιὰ μένα ἡ κατεύθυνση τῆς ζωῆς.

Ἐπειτα ἀπὸ πέντε ὥρες πορεία, τὸ τοπίο ἀλλάζει. Στὸν βυθὸ μιᾶς κοιλάδας, μοιάζει νὰ ρέει ἓνας ποταμὸς ἀπὸ ἄμμο· πᾶμε λοιπὸν κι ἐμεῖς ποτάμι-ποτάμι. Βαδίζουμε μὲ μεγάλες δρασκειλιές, γιατί πρέπει νὰ καλύψουμε ὅσο τὸ δυνατὸν μεγαλύτερη ἀπόσταση καί, ἂν δὲν βροῦμε τίποτα, νὰ ἔχουμε χρόνο νὰ ἐπιστρέψουμε πρὶν νὰ πέσει τὸ βράδυ. Ἄξαφνα, μένω κόκαλο:

- Πρεβό!
- Τί;
- Οἱ πατημασιές...

Πόση ὥρα πάει πού ἀποξεχαστήκαμε καὶ σταματήσαμε ν' ἀφήνουμε ἴχνη πίσω μας; Ἐτσι καὶ δὲν τὰ ξαναβροῦμε, πᾶμε χαμένοι.

Κάνουμε μεταβολὴ ἀλλὰ λοξοδρομώντας δεξιά. Ὅταν θὰ ἔχουμε προχωρήσει ἀρκετά, θὰ κάνουμε κάθετη στροφή πρὸς τὴν ἀρχικὴ μας κατεύθυνση καὶ θὰ ξαναβροῦμε τὰ ἴχνη μας ἀπὸ κεῖ ὅπου τὰ σημαδεύαμε ἀκόμα.

Ξαναπιάνουμε τὸ νῆμα· ξεκινοῦμε καὶ πάλι τὴν πορεία. Ἡ ζέστη δυναμώνει, καὶ μαζί της γεννιοῦνται οἱ ἀντικατοπτρισμοί. Εἶναι ὅμως ἀκόμη ὑποτυπώδεις. Σχηματίζονται μπροστά μας μεγάλες λίμνες καὶ ἐξαφανίζονται μόλις προχωρήσουμε λίγο. Ἀποφασίζουμε νὰ διασχίσουμε τὴν ἀμμουδερὴ κοιλάδα καὶ νὰ σκαρφαλώσουμε στὸν πιὸ ψηλὸ θόλο γιὰ νὰ δοῦμε τὸν ὄριζοντα. Βαδίζουμε κιόλας ἔξι ὥρες. Μὲ μεγάλες δρασκελιές θὰ πρέπει νὰ ἔχουμε κάνει συνολικὰ τριάντα πέντε χιλιόμετρα. Φτάσαμε στὴν κορυφὴ ἐκείνης τῆς μαύρης καμπούρας, ὅπου καθόμαστε ἀμίλητοι. Στὰ πόδια μας, ἡ ἀμμουδερὴ κοιλάδα βγάζει σὲ μιὰν ἔρημο ὅλο ἄμμο, δίχως πέτρες, ποὺ ἡ ἐκτυφλωτικὴ λάμψη της μαῶς καίει τὰ μάτια. Ἐρημιὰ ὡς ἐκεῖ ποὺ φτάνει τὸ βλέμμα. Στὸν ὄριζοντα ὅμως τὸ φῶς μὲ τὰ παιχιδίσματά του ὑφαίνει ἀντικατοπτρισμοὺς ποὺ τώρα εἶναι πιὸ ἀνησυχητικοί. Φρούρια καὶ μιναρέδες, γεωμετρικοὶ ὄγκοι μὲ κάθετες γραμμές. Διακρίνω καὶ μιὰ μεγάλη μαύρη κηλίδα ποὺ παριστάνει τὴ βλάστηση· πάνω της ὅμως κρέμεται τὸ τελευταῖο ἀπὸ κεῖνα τὰ σύννεφα ποὺ διαλύθηκαν τὴν ἡμέρα καὶ θὰ ξαναγεννηθοῦν ἀπόψε. Ἡ κηλίδα τῆς βλάστησης ἦταν ἡ σκιά ἐνὸς σωρείτη.

Δὲν ἔχει νόημα νὰ προχωρήσουμε ἄλλο: ἡ ἀπόπειρα αὐτὴ δὲν βγάζει πουθενά. Πρέπει νὰ ξαναγυρίσουμε στὸ σκάφος μας, σ' αὐτὴ τὴν ἀσπροκόκκινη σημαδούρα, ποὺ ἴσως νὰ τὴν ἐντοπίσουν οἱ ἱπτάμενοι συνάδελφοί μας. Παρόλο ποὺ δὲν στηρίζω τίς ἐλπίδες μου στὶς ὀμάδες διάσωσης, μοῦ φαίνονται ὡστόσο ἡ μόνη πιθανότητα σωτηρίας. Πάνω ἀπ' ὅλα ὅμως ἔχουμε ἀφήσει στὸ σκάφος ὅ,τι

πόσιμο μᾶς ἔχει ἀπομείνει καὶ πρέπει τώρα ἐξάπαντος νὰ πιοῦμε αὐτές τὶς τελευταῖες σταγόνες. Πρέπει νὰ πᾶμε πίσω, ἂν θέλουμε νὰ ζήσουμε. Μᾶς κρατάει αἰχμάλωτους αὐτὸς ὁ σιδερένιος κύκλος: ἡ σύντομη αὐτονομία τῆς δίψας μας.

Εἶναι ὅμως δύσκολο νὰ κάνουμε μεταβολὴ τὴν ὥρα ποὺ τὰ βήματά μας ἴσως νὰ μᾶς ὀδηγοῦν στὴ ζωὴ! Πέρα ἀπὸ τοὺς ἀντικατοπτρισμούς, ὁ ὀρίζοντας μπορεῖ νὰ ἴναι γεμάτος ἀληθινὲς πολιτεῖες, λιβάδια καὶ ρυάκια μὲ γλυκὸ νερό. Ξέρω πὼς ἔχω δίκιο ποὺ κάνω μεταβολή. Κι ὥστόσο, μὲ τὸ ποὺ παίρνω τὸν τρομερὸ δρόμο τῆς ἐπιστροφῆς, ἔχω τὸ αἶσθημα ὅτι βουλιάζω.